

"כך היא גאולתם של ישראל..."

שירים בנשא מהלכי הגאולה
והתנאים להופעתה הנלמדים
מחומש שמות.

אורות מאופל³⁹

מאת האלף בית גאולה
של ימני ועלמל יקוק - הל הפרפר

הרבה אורות תחיה זכינו לראות בדורות אלה. נכון שיש עוד הרבה מחשכים⁴⁰, אבל אין זו סתירה. האורות מופיעים מתוך המחשכים, "קמעא קמעא"⁴¹. גם בריאת העולם הופיעה בהדרגה: "בעשורה מאמרות נברא העולם"⁴². כך גאולתם של ישראל מתגלה בהדרגה, ועכשיו אנו באמצע העבודה. היא עדיין לא נשלמה וקיימים סיכונים⁴³. יש מדרגות במהלך הגאולה, ויש גם "סתר המדרגה"⁴⁴. אבל אותו "סתר המדרגה" אינו מבטל במשהו את עליית המדרגה! יש להתרומם מעל תפיסה לירותית וקטועה, ולראות את הדברים מתוך גדלות אמתה. לעומת הגוים שכחו אלהים⁴⁵, אנו "עם ידעי אלהיו"⁴⁶. במשך זמן מסוים הוצרכנו להיות בגלות, אבל לא לנצח, חס ושלום, וכעת אנו שבים ארצה, ומעשה ד' הולך ומתגלה על ידינו. "הקץ המגולה"⁴⁷ המחזר עליידי הנביא יחזקאל הולך ומופיע. אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר: "אתם הרי ישראל עונכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא"⁴⁸. הארץ פורחת והבנים שבים לתוכה. יש לראות את כל אשר נעשה איתנו בעין פקודה, כפי שאומר ישעיהו הנביא: "החרשים שמעו, והעורים הביטו לראות"⁴⁹. הביטו בכל המהפכות שנעשות מסביב לנו בעולם והשייכות לנו. וישעיהו גוער באלה שאינם רואים: "מי עוד כי אם עבדיי" - הם עבדי ד' בקיום התורה ולימודה. "והרש כמלאכי אשלח"⁵⁰ - הם תלמידי-הכמים שנקראו מלאכים⁵¹ והם עוררים. יש להתרגל לפקוד עין ולראות "עין בעין בשב" ד' ציון"⁵². כשמתבוננים, לא מתוך העין האנושית הקטנה, אלא מכוונים אותה אל העין האלוהית, אז רואים "שבש" ד' ציון"⁵³. הולך ומתגלה "וקדשו את שמי הגדול"⁵⁴ בכל הענינים הממלכתיים והחברתיים שמתחילים להסתדר בארצנו. אין אפשר לא לשים לב לכך?! ככל שנוכח לבין מפקטנו אל העין האלוהית, יותר נזכה לראות את האור החדש המאיר על ציון.

ובזה יתורץ שאלה גדולה מאוד מאחר כי הוא יתברך ויתעלה אלהי עולם נקרא ואיך אפשר לומר כן מאחר כי בית המקדש הוא עיקר פאר העולם, א"כ לא היה ראוי שיהיה שמו יתברך נקרא על העולם לומר אלהי עולם כאשר היה ב"ה חרב בעונינו. אבל מפני כי כל היה יודעם לה העדר, וא"כ העדר ב"ה הוא סיבת הווייתו וכאלו כבר התחיל הוויית ב"ה. ולפיכך כמו שהלילה והיום הוא אחד בעבור שהלילה הוא שייך ליום, מפני כי העדר הוא סבת הווייתו וכן חורבן ב"ה סבת הווייתו. ולכן רמו הכתוב חורבן ביהמ"ק בהתחלת בריאתו של עולם, כי מזה יש ללמוד כי אף חורבן ביהמ"ק כיון שהוא סבת הווייתו נכנס בגדר הויה, ולכן נקרא אלהי עולם. רק כי אין ביהמ"ק נמצא בדורותינו על זה יש להתאונן ואל הדור אשר אין ביהמ"ק נמצא אליהם הוא החסרון, ולהם נגלה הש"י כמו שראוי להיות נגלה להם כמו שהתבאר למעלה:

מגלה

אל תיראי תולעת יעקב - משל הפרפר

א. נמשלו ישראל לתולעת המשי
ב. בניין העל והעדר הקדם להיות הקודש
ג. תפקידו של הכה השלישי המתורב ומתורב

א: נמשלו ישראל לתולעת המשי

י"יעפו נערים וייגעו ובחורים כשול יכשלו. וקוי ד' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים, ירוצו ולא ייגעו, ילכו ולא ייעפו". ובהמשך: "ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך, זרע אברהם אוהבי". משבת הנביא את ישראל ומתירי בו את הכרת ערכו וסגולתו. "אשר התוקיך מקצות הארץ ומאציליה קראתיך ואומר לך עבדי אתה בחרתיך ולא מאסתיך" - אתה חושב שמאסתיך, שאין תקוה עוד, שאינך עוד עם ד'? לא כך "אל תירא כי עמך אני, אל תשתע כי אני אלהיך, אמצתיך אף עזרתיך אף תמכתיך בימין צדקי". וכן המשך הפסוקים - חיווק על גבי חיווק, החדרת אמונה בסגולת ישראל ובסדר האלוהי המנהיג את ההיסטוריה. "אל תיראי תולעת יעקב מתי ישראל, אני עזרתיך נאום ד' וגואלך קדוש ישראל. הנה שמתוך למורג חרוץ חדש... תורם ורזת תשאם... ואתה תגיל בד', בקדוש ישראל תתהלל".

מהו מובנו של הביטוי 'תולעת יעקב' שבו מכנה הנביא את ישראל?
חז"ל מסבירים שכשם ש'תולעת זו אינה מכה את הארזים אלא בפה, כך ישראל אין להם אלא תפילה". אמנם אין זה מצב אידיאלי, לדמות את ישראל לתולעת, אבל כך הוא מצבם בנותן הגלור הארוכה, שאין כותם אלא בתפילה לד' שיושיעם.

אמנם עוד מצאנו, במקורות קודש, שהכוונה כאן לתולעת מיוחדת - תולעת המשי. תולעת המשי אינה תולעת ככל התולעים כי אם זחל של פרפר. (אמנם תולעת המשי המצויה היום היא כבר מתורבת, ואיננה מפתת עוד יכולת לעוף, אבל במקורה היא פרפר ככל הפרפרים).

"אין עוד בריה בעולם כתולעת משי זו. כך ישראל, הם כתולעת זו, שאע"פ שמתים, יחזרו ויתקיימו בעולם כמקדם. וזה שנאמר בירמיהו: 'הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל'. מהו 'כחומר'? אלא כאותה זכוכית, שאע"פ שנשברת - נתקנת, ויש לה תקנה כמקדם". ועל המשך הפסוק, 'מתי ישראל, מוטבר שם: 'זה אילן החיים, שבכות שישאל דבקים באילן החיים, בצרור החיים העליונים - יהיו חיים להם, ויקומו מן העפר... ויתקיימו בעולם, ויהיו לעם אחד לעבוד לקב"ה, כמה שנאמר: 'לקרוא כולם בשם ד', לעבדו שכם אחד".

יש כאן, אם כן, תהליך של תחיית הקודש, הופעת הנשמה, מתוך מצב זה של התולעת, מן העפר. "יעקב" הוא הצד הירוד שבישראל, לעומת 'ישראל' שהוא לטון שררה וחשיבות. אומר, אם כן, הנביא: "אל תיראי תולעת יעקב", במצבך הירוד, כי אתם 'מתי ישראל', אחוזים באילן החיים, ועתידים אתם לקום מן העפר, באהדת הנהג-הקודש-אחדות-תולעת-יעקב-ישראל". אג"י עזרתיך נאום ד' וגואלך קדוש ישראל - תקום ותופיע צורת הקודש האמיתית שלך, "ואתה תגיל בד', בקדוש ישראל תתהלל".

ציפיה זו מייחלת להופעה מידית של פרפר, רב גוונים ויפוי ומשוטט במרחבי מרום. אולם תחת זה - מופיעה ביצה. ביצה היא דבר המתפתח התפתחות איטית, בגדרים ובתהליכים טבעיים. זמן רב יכול לעבור עד שתפתח הביצה לשלב הבא שלה.

התהליך הטבעי, האיטי, מתחיל - נולד רעיון של קיבוץ גלויות וגאולה, על ידי תלמידי חכמים כרבים קלישר וגוטמכר זצ"ל. מתחילים לעסוק בהגשמתו של הרעיון, לאטוף יהודים להיות קולוניסטים, לייסד את המושבות הראשונות: ראשון לציון, ראש פינה, יסוד המעלה ואחרות. כל העיסוק הוא בדרך טבעית מאוד מתוך מנחה ומאמץ - לישב את ישראל על אדמתם. עומדים הם, אלו המאמינים ומצפים לגאולה ניסית בלבד, ומסתייגים: זו אינה גאולה! אין הם מסוגלים מבחינת הבנתם, ואין הם הוצפים מצד נטיות נפשם, להצטרף ולקחת חלק בתנועת חיים טבעית זו והולכת ונוצרת, והם פורשים.

התהליך ממשיך ומתקדם. לא רק רעיון, אלא תחילת התגבשות ממשית של חיי עם-על-אדמתו. גם אותם שהצטרפו לפני כן-לרעיון, שהסכימו בלבם לסדר-גאולה-כזה שבדרך הטבע - עתה, מצפים הם, יופיע סוף סוף הפרפר מתוך ביצה זו. אולם גם עתה, במקום פרפר, המתנשא למרומים - מופיע זחל.

3

10

10

10

5

10

אחריהם יבואו
כ"ב כ"ג

לוחל יש הגדרה מועית מיוחדת מאוד. "עובר עצמאי, אשר טרם פיתח את תכונות אבותיו". תופעה משונה, יהודית: עובר - אבל עצמאי. אין הוא ככל העוברים, שהם ירד אפס' וחסרי כל עצמאות, שהרי נתנתה הוא כתולעת עצמאית לכל דבר, אולם מאידך גיסא, איננו באמת אלא עובר, שכל ענינו הוא מה שעתיד להופיע ממנו.

זחל זה שונה הוא מאוד מהפרפר. מי שציפה לפרפר - יתאכזב עד מהרה. הפרפר יפה הוא, מתרומם לגבהים, אינו מזיק, מעט מוצץ הוא צוף מן הצמחים, ותו לא. הוחל, לעומתו, מגדולי המזיקים הוא - מכרסם כל דבר - תבואה, בגדים, וכדו', אוכל בלא הרף. כל חייו - כלכלה ובסתון: מיון הוא את עצמו, מגדיל את גופו מרצע הולדו ועד היותו פרפר פי שלושה עשר אלף, ומפתח מערכת הגנה עצמית משוכללת מאוד, דרכי הסוואה ודרכי התקפה. אין הוא, כתולעים, החסרות מרכז חיים. יש לו מוח, המנהל את כל המערכות, ויש לו לב ומערכת דם, אולם כל זה לצרכי אכילה וקיום בלבד.

עם הופעת החלל, המגושם כל-כך - המשכר הוא גדול. רבים, מאלו שהצטרפו לתהליך עד כה - פורשים. נבהלים הם בראותם את הבניין שהולך ונבנה באופן כל-כך טבעי, ארצי ומגושם, על ידי "נפשות הנוטות לבניין מעשי, לישוב ארצי ולשאיפה מדינית... טפוס של זרע בהמה... שיער מעינו הוא תקן המעמד הכלכלי, ואפילו החכם והסופר שבו סוף סוף המוני הוא, ארצי ומעשי, בכל מעינו לחיי הזמן העולם".

10

לוחל אין צואר המפריד בין הראש והגוף, ראשו הוא חלק מן הגוף. כמו כן למרות שממנו עתיד לצאת פרפר, בשלב זה עדיין אין הוא מתרומם ועף.

הבניין הטבעי נעשה ללא עפיה למרומים, ללא מגמות רוחניות אידיאליות - "עינה לארץ ולשמים עדנה לא תביס... היא מעבדת את חייה... בלא קריאת שם, בלא מגמה מבוררת". הראש - כח המחשבה הרוחנית נבלע כאילו בגוף הולך ונבנה. "כאו זמנים שיד קורא הדורות מראש הכינה אותם להפיץ את הזוון במערכותיו המעשיות. או קמה תנועה מרוחקת מכותו של האור הפנימי וברק הזוץ הלך למרתק, גנש בנפשות מוכשרות להציב גבולים מעשיים בכח מוגלם... הרימו זוון אנשי חול, מתגברים ברוח של חולי-חליק".

במצב זה עומד הנביא ואומר - "אל תיראי תולעת יעקב, מתי ישראל", כי באמת אין את-תולעת-ככל התולעים אלא כח העפפות הפרפר גנון כך.

בניסויים שנעשו, להאריך או לקצר את זמן חיי החלל - התקבלו פרפרים לא טבעיים, גדולים מאוד או קטנים מאוד. גודלו של החלל והתפתחותו הנורמלית הם שקובעים את גודל הפרפר העומד להופיע.

הבניין הטבעי-החומרי של האומה חייב להתפתח במצוקות ובחופשויות, בלי הפרעה של הקודש, כשם שילד נולד בלא דעת בתחילה על-מנת שזו לא תפריע להתפתחות הטבעית-ילדותית אשר צריכה להתפתח בו - שמתת החיים, מתיחת האיברים, והתפתחות פסיכולוגית. רק באופן כזה ייבנה החול היסב ויוכל למלא את תפקידו להיות הבסיס לזוהפת הקודש - "כי החול הוא החומר של הקודש, והקודש הוא לו צורה, וכל מה שיהיה החומר יותר איתן ומוכשר - תהיה הצורה יותר חשובה".

כאשר הניע התור של בניין האומה בארצות, והצורך המעשי של הסודרים המדיניים והמחברתיים נעשו חלק מתכנית פעלי הכלל, הרי הם הם גופי תורה, וכל מה שיתרחבו הגורמים המעשיים ויתבססו, יותר יפעל הרוח המלא קדושה וחיי אמת על העולם

לעל היום

המשך התפתחותו של החלל, תלמדנו ההגדרה המדעית, הוא "מתאים עובריים נודמים שיש בו", הפרפר העתיד להופיע בכל יפיו ושלימותו - גנון הוא כבר בכח בוחל הקטן, הנראה כלפי חוץ כתולעת, כיצור שפל, והוא הוא זה שילך ויתפתח עד שיוכל גם לעוף ולהתרומם.

20

"תפתח הישוב בארץ ישראל, יבנה הבניין הלאומי, מתוכו יפות רוח גדול, נשמת האומה תעורר לתחיה, מעומק טבעה תכיר את כל מהותה". אם יפלא בעיני כל עומד מרוחק - איך אפשר שכל הרוחות, אשר לכאורה גם מאמונה הם רחוקים, יפעם בהם רוח החיים ככחו הפנימי לא לבד לקרבת אליהם כללית, כי אם לחיי ישראל האמיתיים... אל יפלא בעיני כל הקשור במעמקי רוחו בתוך עמקיה של כנרת ישראל ויועד את נפלאות סגולותיה"

אין אנו רואים יצור כזה

9

ישראל; השבה לתחיה על-ידי כחות פנטזים, הנדחפים על-ידי רעיונות עמומים, הרהורי לב מלאים מחשכים וקצפי יאוש, ומודלחים בדלח של כפירה ונסית רשע, בתוך חוכם מסתתרת שכירת אל חי".

במדרש: "בוא וראה כל מה שהכה הקב"ה בעולם הזה הוא מרפא אותו לעולם הבא... וכשם שאדם הולך (- נפטר) כך הוא בא (- בתחיית המתים), הולך תגר בא חגר... שלא יאמרו הרשעים: אחרים המית ואחרים חיה, אמר הקב"ה: יעמדו כמו שהלכו ואח"כ אני מרפא אותם, למת? שכתוב 'לפני לא נוצר אל ואחרי לא יהיה'".

דברים אלו נלמדים, כהסבר המפרשים שם, מהפסוק הקודם: "הוציא עם עור וועינים יש ורשעים ואונים למו" - יוציאם מקברותיהם כעם עור ורק אחרי כך ירפאם.

10

מידות חושים בהם כובל הוא את עצמו אל אותו העץ ממנו אכל - פונדקאי, בהגדרתו המדעית. לאחר מכן משיל הוא את עורו וחוזר לנראות כביצה, כתחילתה; תולה את עצמו על העץ כשראשו למטה וזנבו למעלה - הפיכת סדרי העדיפויות (ואמנם הדבר הראשון שיעשה, לעתיד, כשיצא הפרפר, יהיה הפיכת חוזה להיות ראשו למעלה וזנבו למטה). לא רק בצורתו החיצונית חלה נסיגה, אלא גם מבפנים, ושם הורס גדול עוד יותר. מתחיל תהליך הנקרא 'היסטוליה' (התפרקות רקמות) - הרקמות הקיימות הולכות ונחרשות על ידי חומצות הורמונים שטפריש הגולם מתוכו, בנו ידיו. כשם שהוא כובל את עצמו, את חופשו ועצמאותו, כך הוא הורס את עצמו מבחינה פנימית.

10

הערכים הכלליים שנתחדשו בנו, הרגשות החיים הלאומיות, שאיפות הבניין וההתיישבות, עוז החיים הלאומי - כל אלה נהיים מוולדלים וחסרי חשיבות. "החומריות כשהיא לעצמה נעשית לאה, מאין קורטוב של רוחניות אמיתית, ואכולי ספק ונגועי שעמום אינם מוצאים דרך אחרת אלא אבוד עצמם לדעת... כמעט מכל שיר ושיר, מכל ספור וציור בוקעת ועולה אנקת הלל... כך הולכים פושעי ישראל ושוברים בעצמם את אלילי הזמן...". השקלל הבטוח, אותם חטי הטריה המשמשים למשן ובסתון, הרעיון ממנו התחילה הציגנות - הוא זה שבשבור, בשם סדרי הבסתון והגבולות הבסתים, היום הולכים ומבטלים הכל: אין חשיבות להתיישבות, אין חשיבות לארץ ישראל ולגבורה הלאומית. את מקומם תופס הקיום הפרטי לבדו.

15

20

ההתנשלות, הדיאפאזה, ההתגלמות - כולם שלבים חיוניים בהתפתחותו של הפרפר.

סדר התפתחות הגאולה הוא מתוך ההעדר הקודם לעולם להיות החדשה, אלא שבחיי הציבור איננו יכולים לדעת באיזה שלב בדיוק אנו נמצאים - בשלב החלל, בהתנשלות, בדיאפאזה או בהתגלמות. עם זה, חשובה לנו מאוד ההבנה הכללית של סדר ההתפתחות על-מנת שנכיר שאנו פועלים בתוך מכלול שלם, המסודר בסדר פנימי עמוק ונפלא.

25

הולך הוא הגולם בתהליך זה ונהיה בתוכיותו לתומר נמס, אשר ממנו לבסוף צומחים איברי הפרפר הבוגר. דוקא מתומר נמס זה, מן העפר.

רמז הדבר בפרק הנזכר באורות, אף כי אין הרב מפרש זאת שם, אלא 'שדג' על-שלבם אלו- "מתפתחות היא-האומה בכל כחותיה... היא אינה-שבת-עדיין-אל-אישה הראשון בפועל... רק בהיגמר התוכן, בהעלות האומה למרות מצבה... יגלה ויראה שכל מה שהאיר וכל מה שיאיר... הכל אור-אלהי עולם ישראל הוא..."

30

מצב גאולה זה הוא יסוד החוץ של הרוים, שכנסת-ישראל לא תשוב למקומה לעתיד, כי אם קודש-ברוך-הוא וכל חילו יבואו אליה ויקימו אותה מן העפר ביקר סגיו". דוקא מן העפר, כלשוננו של המדרש הנזכר בתחילת הדברים, על הפסוק "אל תירא... מתי ישראל" - "שבכות שישאל דבקים באילן החיים, בצרור החיים העליונים, יהיו חיים להם, ויקומו מן העפר". "הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר". הערך הנצחי, הגנון בחומר, הוא נסתר, ואינו יכול להתגלות כמות שהוא, אלא דרך הצורה, ההולכת ומשתכללת. השיבה אל העפר איננה, אם-כן, התבטלות, 'שיתה', הסתלקות, אלא הכנה להופעת צורה יותר ויותר שליטה המגלמת את הערך הנצחי, הגנון.

35

אין אנו רואים יצור כזה

30

יש כאן תהליך מורכב ומסובך, הרבה מהפכים ושניונים, אולם כך, ודוקא כך, מתפתח הפרפר.

אחרי ההתנשלות החמישית, סבורים אלו, שעדיין לא אבדו את אמונתם, שסוף סוף יצא הפרפר המיוחל לאוריו של עולם. אולם לא כך הדבר. להיפך, כאן מופיע השלב הקשה ככל, קסטרופה משם - 'התגלמות'. לעומת תהליך צמיחה וגדילה שהיה עד עתה, בעל הכל נסוג - מתקצר, משקלל פחות ומעיו מתרוקנים.

35

וכך בחיי האומה - נסיגה מהתקציב, כח התפשטות נחלש, רבים יורדים מהארץ. עוצמת ההרתעה והבסתון פוחתת, והלך העם וממעט את חייו ואת עצמתם.

הגולם מאבד את צורתו ואת עצמאותו בידי, באוהם הכוחות עצמם בהם השתמש לבנותם. בלושות טובה יש לוחל אשר על ידן טוהה הוא (בהחלק מהמקרים) חושים, למצוא את הדרך אל מקום המון שלו וחזרה, וכן טוהה הוא לו כמין קן להסתתר בתוכו. כלכלתו ובסתונו שנענים על טויה זו. בהתגלמות' - אותן בלושות טויה

40

לעיקרון הזה יש מקור בחז"ל: נחלקו רבי אליעזר והכמים אם מותר להקריב למזבח וולד של בהמה טריפה. מסבירה הגמרא: הכל מודים באפרות הנולד מביצת טריפה, שאף-על-פי שהביצה ודאי אסורה באכילה, לפי שהיא ביצת טריפה - האפרות מותר הוא אף למזבח, שכן "ביצה אימת גדולה? - לבי מטרחא, וכי אסרחה - עפרא בעלמא הוא", ופירש שם רש"י: "אחר שהסריחה הביצה יצא זה ממנה, וכשהביצה פקע איסורה, דהוא עפרא בעלמא, הלכך מותר זה שיצא ממנה אחרי כן". ורבינו גרשום שם גרס: "אימת ביביל" (מלשון - גיבול, לישה) כלומר: "אימתי נברא (האפרות) בכביצה - לבתר דמטרחה (לאחר שנסרחת)... אותה שעה הוא נוצר, והוא שעתא עפרא בעלמא היא הביצה". הרקסון, העדר הצורה הקודמת, הוא המצמיח את הצורה החדשה, השלימה.

במצבים אלה, כאשר ההעדר גובר וכל מציאות חיינו הולכת ונשפלת - גדרתה הופעת האמונה הגדולה - "רק אמיץ אוניס כרב יוסף היה אומר... ייתי ואזכי דאיתוב בטולא דכופתא דחמריה".

אנשי האמונה שבדור יודעים הם שכשם שכלי ההתפתחות והנסיגה של הפרפר לא במקרה הם נעשים, אלא קיים מוח פנימי הצופה מראש את הפרפר העתיד להופיע והוא המטווט והמפוסט את התהליכים כולם, הוא הודותך את הופעת הביצה, הוחלל בגלגוליו השונים והגולם, עד ללידת הפרפר השלם - כך גם בבניינה של כנסת ישראל. שרשה של תחית האומה בקודש הוא, "במזכותה של כנסת ישראל... כל מה שהאיר וכל מה שאיר, כל שחי וכל שיתיה בה, הכל אור אלהי עולם אלהי ישראל הוא". כחה של כנסת ישראל הולך ומתגלה ממעמקים באותה התנועה המפעמת שנשמת האומה וטכרית אותה - בתוקפה שכבר באה העת של קץ המגולה - להראות בחיים... הכח הוא אמנם עמוק עמוק הוא חבו בששמת הכלל כולו וניצוציו מתגלים בחייהם של אלה המוכשרים להיות מכלל הבונים... ואיך-על-פי שמקורו של כח זה קדוש קדשים הוא ורוח ה' נוססה בו, בכל זאת הוא שולח את ענפיו בהתגלמות המעשית... לפעמים הכח הזה שולח כברק חציו למרחקים מופלגים מאד, שמצד עצמם הם עומדים לגמרי מבחוץ, ומכל מקום הכשרת הגאולה הולכת ומתכוננת על ידם".

13 'ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות'

תהליך התחיה ההולך ומתפתח מהיקיצה הראשונה אל היקיצה השנייה בא לידי ביטוי בבנוואתו של יחזקאל, כפי שממשיך הרב ומצטט (יחזקאל לו, כד-כט): "ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות" - רבנו היה אומר כי הגאולה מתחילה בראשית צעדיה עם כל הבוץ, עם כל טומאת הגלות, 'ולקחתי אתכם' כמו שאתם 'והבאתי אתכם אל אדמתכם'. לאחר-מכן מגיע שלב נוסף - "וזורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם, ומכל גלוליתם אטהר אתכם". הנביא מגלה שהגאולה תופיע בשלבים שלבים - בתחילה ישראל יגיעו אל הארץ ויבנו את הבנין היסודי של גוף האומה והמדינה, אך זהו רק השלב הראשון השייך ליקיצה הראשונה. היקיצה הראשונה מבשרת את היקיצה השנייה, הכוללת בקרבה את הראשונה ומעמיקה את כל תוכנה מצד האצילות האלוקית, שם נשמתנו שתולה ומושרשת - "שתולים בבית ד' בחצרות אלוקינו יפריחו" (תהלים צב, יד). אנו נמצאים ופועלים בעולם הזה, ב'חצרות אלוקינו, אך נשמתנו שתולה בעולם האצילות, ב'בית ד'.

כשמגיעים לשלב השני, עלולים לטעות ולחשוב שהוא יתרחש בבתיאחת, אך אין זה כך, כפי שרואים מהמשך הפסוקים, גם ביקיצה השנייה ישנם שלבים, ישנה צמיחה איטית, אור הגאולה הזורח בנשמות היחידים ובנשמת-האומה דופק מבפנים, דוחק ודוחף ומחפש דרך להתגלות, ולעומתו ניצבת הלאומיות החילונית עם מפעליה ומחנקיה. שני המהלכים הללו עתידים להתאחד, כדמיון החוצבים הכורים מנהרה משני צדדים, איש לקראת רעהו, עד שהם נפגשים. מצד אחד פועלים המאורעות של הקץ המגולה, ועמם היסורים והמחנק, ומצד שני הנשמה דוחפת להתגלות, אנרגיה עצומה ואדירה של קודש, של אצילות ושל אור ד' הנמצאת בתוך תוכנו והייבת לצאת אל הפועל מבקשת לפרוץ החוצה. תהליך הגאולה הולך ומוסיף כל הזמן, עד שיביא בסופו של דבר להתבררות הדברים ולהופעת היקיצה השנייה והעיקרית.

הנביא מתאר את מהלך הברור: "ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם. והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר". אתן בשמעת בפסוקים שבשלב הראשון יש בדור מצב מורכב בו מצד אחד ניתן לב חדש ורוח חדשה, ומצד שני עדיין הלב הוא לב אבן ואיננו לב בשר. יתכן שהכוונה לחלקים שונים של הדור, אך יתכן שכאן נרמזו בחינות שונות באומה.

לאחר נתינת לב בשר' מגיעה מדרגה עליונה של "ואת רוחי אתן בקרבכם", לא סתם רוח חדשה כמקודם, אלא "רוחי". 'ועשיתי את אשר בחקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם, וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם', לא 'באדמתכם' כמקודם, אלא בארץ מצד מדרגתה העליונה, מצד סגולתה הפנימית שהתגלתה בזמן האבות. 'והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלוקים'.

12 "אשרי עין ראתה כל אלה" - אשרי העין הרואה כבר עתה את המתחולל מבעד לכל התהליכים הקשים, לכל המסבירים, מצבי הזחל והגולם, והיא מביטה על כל אלה מתוך חרירה לתוכיותה של כנסת ישראל וצפיית ישועתה, ומתוך כך מכירה היא שכל השלבים האלה צעדים הם במהלך צמיחת גאולתנו ופדות נפשנו.

5 מתוך צפיית מעמקים זו עומדים הם המאמינים שבדור ובתוקף אמונתם הודאית והברורה מצפים הם להופעתו של הפרפר הבוגר, השלם בכל איבריו, יפה למראה ועף ומשוטט במרומים; להופעתה של כנסת ישראל בכל שלימות כוחותיה שבקודש ושבחול, עם תכונת ה'עפיפה' שלה שיש בה "אור מתעלה, והעילוי ילך הלך וגדול, והחושך לאור יתפר, והכמותיות לאיכותיות, החומר הגס לתוכן נאצל מלא חוד חיים".

צריכים לפעול בחישות ובאומץ, אך בשום אופן לא כמיואשים, אלא מתוך הכרת הסגולה הפנימית המאחדת את כולנו, עם שאנו עומדים בתוקף ובמסירות נפש על שלנו. צריכים אנו להשתדל ולרוזם את רוח האומה בכלל, אולם עם זה יש לדעת שיש סדר, יש זמן לכל דבר. "וכבר דברתי כמה פעמים, שדוקא זה הדור, הנראה כ"כ ריק ופורק עול, הוא היותר מוכשר לאור תשובת אמת, באהבה ובגבורת קודש, בבא עתה, בעת'י". יש זמן, "קץ שם לחשך", יש סדר, כמה זמן יארך שלב-הזחל וכמה הגולם. עם כל מה שרוצים להשפיע ולדבר - פעמים אין הדברים פועלים כלל,

בגלוי, מפני שעדיין לא הגיעה שעתם. דומה הדבר למי שעומד ליד עץ נושא פירות. קודם זמן בישולם, יכול הוא לנענע את העץ שוב ושוב - לא יפול פרי ארצה. כשישוב לעץ בעת הקטיף - יפלו הפירות לארץ בנייעור מועט. יש סדר וזמן לכל כח למלא את תפקידו באומה. "אל תירא תולעת יעקב, מתי ישראל, אני עונתוך גאום ד' וגואלק קדוש ישראל".

14 חזקתנו היא צריכה

לפעול עם אל

תהליך התחיה הינו תהליך אלוקי ארוך מאוד שאין לו מעצור. הקב"ה מקים את כנסת-ישראל מן עפרא ביקר סני (אורות, אורות התחיה לב, עמ עט). זהו תהליך הכרחי, הנובע מצו אלוקי - "כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד". הגאולה הינה תהליך של צמיחה בתוכנו, בקרבנו פנימה, כמו שאומר הנביא זכריה (יב, א): "יצר רוח אדם בקרב". הקב"ה יוצר בנו את הרוח, והיא הולכת ונוצרת, הולכת ומוטיפה ומתקדמת בצמיחתה. מעשה היצירה של הגאולה מתהווה ומתנהל בתוכנו בתהליך בלתי פוסק של דינמיקה פנימית-נפשית. כל זה הוא חלק של הגאולה שאינו תלוי בנו, אך בכוחנו להקדים את הטובה לבוא לעולם, על ידי הכשרת המציאות בגודל אמונתנו, על ידי ההתרוממות אל המבט של "מרחוק ד' נראה לי". ככל שנהיה יותר שקועים במדרגה הזאת, וככל שיותר נפעל ונגדיל תורה וקדושה מתוך הכוונת מבטנו אל המכוון האלוקי - כך נזכה ונקדים את הטובה לבוא לעולם.

15 היא צריכה - ציור ארזא

הדור הזה, זרא דעקבתא דמשיחא, שאמרו עליו בתיקוני זוהר (תקון ס') שב מלגאו ולבושא דיליה ביש דא איהו עני ורוכב על חמור' [עין] אגרות ראי' (הוצאה ראשונה אגרות ט"ו ול"ו) למרן הגהיק רבנו אברהם יצחק הכהן קוק וצוקיל]. למרות מה שהוא ביש מלבר, הרי זה עצמו שששית בחר בדור הזה שהוא יהי דורו של מלך המשיח, הוא לעד ולראי' על גדלות הדור הנפלא הזה שהוא טב מלניו ועלול הוא לקבל את אורות הקפיצה הנדרשים לגלויי ההשגות המוכנות להתגלות על ידי אורו של משיח, ומכאן כל הקפיצות הנוראות המתרחשות בדור הזה, ואם כי לדאבון לבנו לעת עתה הן להיפך מן הקדושה, בכל זאת כשוק יורח עליו האור, ינהרו כל ישראל אחרי ד' אלהיהם, קומי אורי כי בא אורך וכבוד ד' עליך זרחי' (ישעי' ס' א), וכל מי שעינים טהורות לו רואה גם עכשיו את אור ד' החבוי והגנוז בתוך כל ההסתרים והתעלמות, ואין שהוא מכשיר את הדור לכל הגדולות והנוראות שהוא עתיד להשיגם.

קול דודי הנה זה בא מולג על ההרים מקפץ על הגבעות, דומה דודי לצבי או לעופר האילים הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן התנונות מצין מן החרכים".

היא צריכה
היא צריכה

אמר לבני ישראל

אמר לבני ישראל אני יהוה והוצאתי אתכם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני יהוה אלהיכם המוציא אתכם

מתחת סבלות מצרים:

העמק דבר

והוצאתי אתכם

מתחת סבלות מצרים. שהוא עסק חומר ולצניס שיאלו מזה משעה שהגיעו למכת ערוב כמו שיבואר להלן ח' כ"ח, ועדיין היו בחוקת משועבדים לעבדות עד שהגיעו למכת ברד שאז החל להוקיר את ישראל, כמו שיבואר להלן ט' ל"ה, וע"ז כתיב והוצאתי אתכם מעבודתם. הרי נמעלו עוד כלמס ודעמס לשנה, ועדיין היו חמת משרת המלוכה ודעת המלך עליהם, וצממת בכורות הגיעו למעלת בני חורין, ע"ז כתיב וגאלתי וגו'. אח"כ העלה אותם הקב"ה למעלת ולקחתי אתכם לי לעם וגו'. וזה היה בשעת מתן תורה שנכלת ציית בין הקב"ה וישראל, וקבעו לזכרון ארבעה כוסות, כאשר שאין דבר מאכל ומשקה משנה מואר פניו ודעתו של אדם כמו שתיית יין המשמח לב ומטיב גהה, וזוה יבואר יפה ענין כוס חמישי להלן במקרא הסמוך:

19

די לעם. שמהיו מנהיגים

מלכותי: והייתי לכם לאלהים. מנהיג טבע הליכות חיי עולם שלכם צהשגחה פרטיה: וידעתם כי אני ה'. הוא הבטחה אחרת, ולשון חמישי של מעלה, שכל כך מעלו בדעת עד שהגיעו למדרגה של וידעמס, היינו דבקות ודעת אלהים, וכיב"ז מחפרש להלן ט"ז ו'. והדבר מובן שיהיה בזמן מאוחר ממדרגה הקודמת, כמו הלשונות הקודמים, שלא היו ג"כ בשעה אחת אלא בזה אחר זה, והיה זה משעת מתן תורה ואילך (ב). וראוי לדעת שהבטחה זו אין הפי' שיהיה כל ישראל בזה הבחינה, דזה א"א שימנהג אומה שכל אנשיה יהיו משוקעים בדעת אלהים, אלא הפי' שיהיה בכל הרבה אנשי מעלה, וצריש ק' ויקרא ביארנו ע"פ מ"ר דעל אלה אנשי מעלה כתיב אדם אחד מאלף מלאחי. והיינו שביארנו ענין ד' כוסות שנשחנו כל ישראל בצורחם ודעמסם מכאשר היו, בד' מדרגות, אבל יש עוד כוס חמישי נגד זה הלשון של וידעמס וגו', [צמ' הזכות להראש"ד כ' שהוא המקרא והבאחי וגו', ולא נראה], ובאשר אין חובה לכל ישראל להגיע לזה המדרגה, ע"כ זה הכוס הוא מזה ולא חובה, ועי' מש"כ להלן ט"ז ו': מתחת סבלות מצרים. הפלא היותר גדול שיגיע אדם שיהיה חמת סבלות בחומר ולצניס מחעלה כ"כ עד שהגיע לדעת ה'. וזהו דבר המגיד וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משוצח, פי' אות הוא שהוא משוצח, ומש"ה מרגיש יותר:

25

17

(ו) כן אמר לבני ישראל. כל הענין עד לבסוף ונחתי אותה לכם מורשה, שיבואר שצמו שחל מעמה לעסוק ביציאת מצרים צממה פרטים ולשונות של גאולה כאשר יבואר, והוא המכלית להביא אל הארץ מקום מיוחד להשגחה פרטיה, כך יהיה למורשה לדורות אפילו כשתאלו ממנה כאשר יבואר עוד בזה המקרא, וזהו בכלל אמירה זו לבני ישראל. וזה הקב"ה אמור לבני ישראל. דמשמעו שיאמר משה בעלמו ולא ע"י אהרן, וכמש"כ בס' במדבר כ"ה י"ב במשמעות לכן אמור, וכן היה הדבור להלן בא דבר אל פרעה וגו', שהיה הרצון שלא יהא אהרן בכל הדברות אלא בפעם ראשונה, כדי שלא יהיו מסרבים להאמין שנגלה ה' על משה מהטעם שביארנו שם, אבל עמה כאשר בא אהרן עמו והשריש אמונת הגאולה בלשונו, שוב היה הרצון שיהא משה מדבר בעלמו, וכמו שהיה אח"כ מיציאת מצרים ואילך, שאז דבר משה עלמו לכל ישראל, כמבואר ס"פ תשא, ונלא כהראש"ע בפ"ד מקרא ל"ן, אבל גם בזה סירב משה ונשתנה כאשר יבואר בפסוק י"ב ופסוק ל': אני ה'. כח כל הכחות שיש בעולם והיינו מהוה הכל: והוצאתי אתכם וגו'. ביאר ארבע לשונות של גאולה, שידוע שקבעו חז"ל נגדם ארבעה כוסות של יין. ויש להסביר ענין ד' לשונות, וגם הלא יפה הקשה במדרי פ' ע"פ למה זה קבעו ארבעה כוסות של יין ולא ארבעה מיני לחם או בשר וכדומה. והנה תניא בע"פ דף קי"ח ת"ר כוס חמישי אומר עליו הלל הגדול, והוצא נוסח זו צרי"ף ורמב"ם וש"ע שמתנה לעשות כוס ה' ואינו לעיכובא, והוא פלא ממ"נ או כי צריך להיות חובה או לא יבוא כלל, אבל הענין, דמושל פשוט הוא שא"א לצייר שיהא איש המוני שהוא כעבד כנעני עומד בעבודת חומר ולצניס, ועלה במשך מועט למעלת ישראל, ראוי לעמוד במעמד הר סיני לקבל המורה במורא גדול של גלוי שכינה, וע"כ נדרש להעלות דעתו וללמו של האדם לאט לאט, וכך היה בישראל שהיו מגושמים בצורה ודעת ונמעלו במשך מועט עד שהגיעו להר סיני, והיינו ד' לשונות של גאולה, מתחלה

40

כ"ה - פ"ד - פ"ג - ט